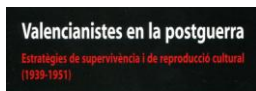

Faust Ripoll Domènech, *Valencianistes en la postguerra. Estratègies de supervivència i de reproducció cultural (1939-1951)*, Editorial Afers, Catarroja, 2010, 316 pàgines.

Les entranyes de l'activitat editorial catalana de postguerra des de l'àmbit valencià

El llibre que ens ocupa naix de la tesi doctoral que el seu autor va llegir a la Universitat Jaume I de Castelló l'any 2008. Aquest llibre forma part de l'extensa col·lecció «Recerca i pensament» de l'editorial Afers, col·lecció dirigida per Manuel Ardit. Aquesta col·lecció polièdrica compta amb més de 55 volums la temàtica dels quals s'emmarca en els territoris

de parla catalana, encara que va des del context local fins al context autònic. Els temes tractats s'inclouen en els àmbits històric, polític i tradicional i parlen de diferents èpoques, des de l'Edat Mitjana fins a l'actualitat.

Durant la postguerra existien dos grups valencianistes: el grup valencianista institucionalitzat Lo Rat Penat i els valencianistes del minoritari grup Torre encapçalat pel tàndem Xavier Casp i Miquel Adlert. Faust Ripoll ens parla de com el valencianisme es desenvolupa o sobreviu, segons com es mire, durant aquest període. El marc cronològic que s'imposa l'autor des del títol (1939-1951) és sovint traspassat en el llibre, on hi ha referències prèvies a la Guerra Civil i moltes altres que remetien als anys cinquanta, seixanta i fins i tot als setanta, en un esforç de contextualització adequada del període estricte que s'hi estudia, de manera que els fets previs i posteriors que es tracten ens serveixen per a il·lustrar els fets situats en els anys quaranta. Lluny de l'afany d'exhaustivitat documental, o bé d'una perspectiva massa avaluadora, l'autor basteix una descripció coherent dels materials d'arxiu escorcollat i recupera la copiosa correspondència d'aquests valencianistes, així com d'altres lletraferits catalans o mallorquins.

A partir de les confessions que suposen aquestes lletres sumades al recull de diversos fets polítics i culturals de l'època, Ripoll ens ofereix una àmplia i estructurada mostra documental a partir de la qual podem esbossar un mapa del valencianisme durant l'època franquista i de les seues relacions culturals amb Mallorca i Barcelona. Els fets que s'expliquen poden servir per a entendre algunes de les raons per les quals hem arribat a la situació actual pel que fa al valencianisme. En paraules de l'autor: «*Valencianistes en la postguerra (1939-1951)* no pot respondre a totes aquestes qüestions ni resoldre aquest panorama envitricollat, no sols perquè és absurd i il·lús tenir aquesta pretensió, sinó perquè, a més, no he esgotat totes les línies d'investigació ni tots els arxius disponibles».

Per tant, l'objectiu del llibre és esbossar algunes de les estratègies de supervivència i de reproducció cultural que usaren aquells grups de valencianistes, quina cosmovisió del valencianisme tenien i la seua vinculació amb el Règim, així com l'actitud de les autoritats franquistes envers el valencianisme. Cal tenir en compte que els membres dels dos grupuscles eren sobretot conservadors i catòlics, fet que a priori els estalviava alguns problemes amb les institucions franquistes. Ara bé, l'inconvenient principal dels valencianistes de l'època consistia a voler usar el valencià algunes vegades amb certes motivacions pancatalanistes, fet que consideraven intolerable els sectors més regionalistes i folklòrics.

És destacable el fet que, abans de la Guerra Civil, alguns partidaris dels dos grups havien militat junts en Acció Nacionalista Valenciana. Tanmateix, els intents precoços de Casp i Adlert per recuperar les accions purament valencianistes reberen una negativa dràstica per part de les autoritats del Règim, i alhora comportaren l'expulsió d'ambdós del cercle de Lo Rat. A partir d'aleshores, la conjuntura només dona dues opcions: combregar amb el Franquisme com feien els ratpenatistes o bé actuar clandestinament. Com han assenyalat altres estudiosos, podem comprovar que la censura pública del català al País Valencià fou més lleu que als altres dos territoris (Catalunya i Balears). De fet, l'exercici del valencianisme conservador no era cap impediment per a ocupar càrrecs públics, com ho demostren els casos de Teodor Llorente Falcó i de Martí Domínguez.

Amb la derrota dels nazis el 1945, les autoritats augmenten la tolerància cap a la cultura valenciana. Aquest context de major marge d'acció propicia la incorporació a Lo Rat Penat dels vells valencianistes Carles Salvador, Ricard Santmartí, Francesc Soriano i Nicolau Primitiu, a més de noves cares com Enric Valor i Enric Soler i Godes, deixant d'aquesta manera el valencianisme estrictament limitat a dos grups. Així, a mitjans dels quaranta des de Lo Rat Penat es crea la Institució Alfons el Magnànim.

Com s'explica en el llibre, els de Torre tingueren la col·lecció "l'Espiga" com a projecte més ambiciós, el qual s'inclogué dins la iniciativa editorial pancatalanista d'Acció Editorial Coordinada. Gràcies a "l'Espiga" es donaren a conèixer nombrosos joves escriptors valencians com ara Jaume Bru i Vidal, Maria Beneyto, Joan Fuster i Vicent Andrés Estellés, encara que la col·lecció també incloïa vells escriptors valencians entre els quals destaquem el cas polèmic de Manuel Sanchis Guarner, ja que la publicació, el 1950, de la *Gramàtica Valenciana* de Sanchis Guarner va ser l'aposta més arriscada de la col·lecció i en va resultar la pèrdua de molts diners per a Casp i Adlert. Els de Torre culpaven Lo Rat Penat del fracàs de la seua *Gramàtica*, atés que «Lletres Valencianes», la seua col·lecció, va publicar el 1951 les *Lliçons* de Carles Salvador.

Per un altre costat, l'autor també estudia les relacions dels valencianistes amb Catalunya i Mallorca com un factor condicionant més per als dos grups valencianistes. Explica com les relacions començaren abans de la Guerra Civil i situa Josep Maria Casacuberta i Francesc de Borja Moll –l'un per motius més patriòtics i l'altre més per relacions comercials–, com a dos dels tres vèrtex del triangle. Francesc Soriano Bueso fins el 1942 i més tard Adlert i Casp constitueixen el vèrtex que faltava.

Per als valencianistes més conservadors i regionalistes, adaptar-se al Franquisme va resultar senzill, mentre que sobreviure, per a la resta, requeria el desenvolupament d'una sèrie d'estratègies de supervivència en medi hostil. La doble derrota, en els cinquanta contra Lo Rat Penat i en els seixanta contra Fuster i els nacionalistes d'esquerres, fou un colp molt dur per al tàndem de Torre. El conflicte entre Joan Fuster i els de Torre va tenir el seu punt culminant el 1962,

quan Fuster publicà els assajos *Nosaltres, els valencians* i *El País Valencià*. Fuster, que abans s'emmirallava en Xavier Casp, havia superat el seu antic referent. Com se sap, Casp i Adlert no se'n recuperaren i acabaren els seus dies plens de ressentiment i fent proclames anticatalanistes.

En definitiva, Faust Ripoll fa un exercici de revisió i d'apreciació de certes figures valencianistes. Principalment analitza el cas de Xavier Casp i Miquel Adlert, però també de Teodor Llorente Falcó o Martí Domínguez, entre altres. Aquests personatges tingueren un paper destacat en les dinàmiques de foment de la cultura i de la llengua dels valencians durant la postguerra, tot i que de vegades aquesta tasca haja estat eclipsada per posteriors actituds destructives. Aques llibre ha estat guardonat amb l'XI Premi de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, en la convocatòria de 2012 per a obres editades durant el 2010-2011. Abstenir-se'n lectors esquemàtics que busquen treure conclusions taxatives envers la qüestió.

Aina Monferrer
Universitat Jaume I